

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

۱. احکام؛ عقود و معاملات؛ خرید، فروش، اجاره و رهن
۲. احکام؛ مشاغل و مکاسب حرام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: مهدی صالحی

تاریخ: ۱۳۹۸/۱۱/۲۷

حکم گران فروشی در اسلام چیست؟ همان طور که می دانید ارزش پول ایران به خاطر مشکلات اقتصادی به شدت کاهش پیدا کرده و برای نمونه، یک واحد پول برخی کشورهای عربی همسایه، چند هزار برابر یک واحد پول ایران است. ساکنان این کشورها برای زیارت یا تفریح یا خرید یا درمان به ایران سفر می کنند و مشاهده می شود که برخی فروشندگان ایرانی، اجناس خود اعم از مواد خوراکی یا غیر خوراکی را به قیمتی بیشتر از آنچه در بازار ایران عرف است به آنان می فروشند. لطفاً بفرمایید که آیا این کار جایز است یا نه؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۸/۱۲/۳

فروش کالا با قیمتی بالاتر از قیمت بازار جایز است، مشروط به اینکه خریدار از قیمت بازار آگاه باشد؛ چراکه اگر آگاه نباشد، فریب خورده و ضرر کرده است، در حالی که فریب دادن و ضرر رساندن در اسلام نیست؛ چنانکه از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «لَيْسَ مِثْلًا مِنْ عَشٍّ»^۱؛ «کسی که (در معامله) فریب دهد از ما نیست» و روایت شده است: «لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ»^۲؛ «ضرر دیدن و ضرر رساندن (جایز) نیست»، ولی اگر آگاه باشد، با رضایت خود اقدام به خرید با قیمت بالاتر کرده و این در کتاب خداوند جایز است؛ چنانکه فرموده است:

۱. مسند أحمد، ج ۲، ص ۲۴۲؛ سنن الدارمی، ج ۲، ص ۲۴۸؛ صحیح مسلم، ج ۱، ص ۶۹؛ سنن ابن ماجه، ج ۲، ص ۷۴۹؛ سنن ابی داود، ج ۲، ص ۱۳۵؛ سنن الترمذی، ج ۲، ص ۳۸۹؛ الکافی للکلینی، ج ۵، ص ۱۶۰؛ الأمالی لابن بابویه، ص ۳۴۴؛ عیون أخبار الرضا لابن بابویه، ج ۲، ص ۳۲ و ۵۵؛ من لا یحضره الفقیه لابن بابویه، ج ۳، ص ۲۷۳؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۷، ص ۱۲
 ۲. موطأ مالک، ج ۲، ص ۷۴۵؛ مسند الشافعی، ص ۲۲۴؛ مسند أحمد، ج ۵، ص ۳۲۷؛ سنن ابن ماجه، ج ۲، ص ۷۸۴؛ الکافی للکلینی، ج ۵، ص ۲۹۳ و ۲۹۴؛ من لا یحضره الفقیه لابن بابویه، ج ۳، ص ۷۶؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۶، ص ۶۹؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۷، ص ۱۴۷

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ﴾؛ «ای کسانی که ایمان آوردید! اموال یکدیگر را میان خود به باطل نخورید، مگر اینکه خرید و فروشی با رضایت طرفین باشد»؛ با توجه به اینکه خرید و فروش با رضایت طرفین، از حرمت خوردن اموال یکدیگر به باطل استثنا شده است و با این وصف، طرفین می‌توانند با رضایت یکدیگر، کالایی را با قیمتی پایین‌تر یا بالاتر از قیمت بازار معامله کنند، مگر اینکه یکی از آن دو «سفیه» یا «مضطر» باشد؛ چراکه رضایت سفیه به قیمت پایین‌تر در فروش و بالاتر در خرید، از روی سفاهت است و چنین رضایتی، مانند رضایت کودک و دیوانه اعتباری ندارد؛ فارغ از آنکه معامله با سفیهان جایز نیست؛ چراکه تصرف آنان در اموال ممنوع است؛ چنانکه خداوند فرموده است: ﴿وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا﴾^۲؛ «و اموالتان که خداوند برایتان مایه‌ی قوام قرار داده است را به سفیهان ندهید»، بل کسی که ظاهراً سفیه نیست هم هرگاه بدون عذری عقلایی، به قیمتی بسیار پایین‌تر در فروش یا بسیار بالاتر در خرید رضایت دهد، به نحوی که از نظر عرف سفیهانه باشد، در حکم سفیه است و معامله با او جایز نیست. همچنین، رضایت مضطر به قیمت پایین‌تر در فروش و بالاتر در خرید، از روی اضطرار است و چنین رضایتی برای مشروعیت معامله کافی نیست؛ زیرا فروش به او با قیمت بالاتر و خرید از او با قیمت پایین‌تر، سوء استفاده از نیاز شدید و فوری اوست که کاری ناجوانمردانه، بلکه ظالمانه محسوب می‌شود و این مقصود روایاتی است که می‌گویند: «قَدْ نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَيْعِ الْمُضْطَرِّ»^۳؛ «پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از معامله با مضطر نهی فرموده است»؛ زیرا واضح است که معامله با مضطر با قیمت بازار اشکالی ندارد، بلکه چه بسا کمک به او محسوب می‌شود تا نیاز خود را تأمین کند و با این وصف، نهی از معامله با او تنها می‌توانسته است به معامله با او با قیمتی غیر عادلانه نظر داشته باشد که مصداق إجحاف است. از اینجا دانسته می‌شود که فروش کالای ضروری و کمیاب با قیمت بالاتر جایز نیست؛ چراکه مردم به خرید آن مضطر هستند.

حاصل آنکه فروش کالا با قیمت بالاتر از قیمت بازار، در صورتی جایز است که خریدار از قیمت بازار آگاه باشد و سفیه یا مضطر نباشد؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَأَلْتُ الْمُنْصُورَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ﴾، فَقَالَ: هُوَ الرَّجُلُ يَبِيعُ مَالَهُ بِأَكْثَرِ مِنْ قِيَمَتِهِ، فَإِنَّهُ حَرَامٌ إِلَّا عَنْ رِضَا الْمُشْتَرِي، فَإِنْ رَضِيَ الْمُشْتَرِي فَلَا بَأْسَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ جَاهِلًا أَوْ سَفِيهًا أَوْ مُضْطَرًّا»؛

۱. النساء/ ۲۹

۲. النساء/ ۵

۳. مسند أحمد، ج ۱، ص ۱۱۶؛ سنن أبي داود، ج ۲، ص ۱۲۰؛ عيون أخبار الرضا لابن بابويه، ج ۲، ص ۵۰؛ نهج البلاغة للشریف الرضی، ج ۴، ص ۱۰۸؛ المحلی بالاتار لابن حزم، ج ۹، ص ۲۲؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۶، ص ۱۷

«از منصور درباره‌ی سخن خداوند متعال پرسیدم که می‌فرماید: <اموال یکدیگر را میان خود به باطل نخورید، مگر اینکه خرید و فروشی با رضایت طرفین باشد>، پس فرمود: آن این گونه است که مردی مال خود را به بالاتر از قیمتش بفروشد، پس آن حرام است مگر با رضایت مشتری، پس اگر مشتری راضی شد اشکالی ندارد، مگر اینکه جاهل (به قیمت بازار) یا سفیه یا مضطر باشد».

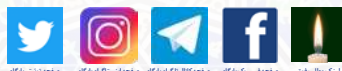

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصورهاشمی خراسانی
مجلس ابحاث و نشرات

www.alkhorasani.com

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصورهاشمی خراسانی حفظه الله تعالى

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.